

Najstaršie stredoveké osídlenie Pezinka sme donedávna poznali až z 13. storočia, situácia sa zmenila po prieskumoch Malokarpatského múzea v roku 2004 a 2005. Južne od mesta sme natrafili na porušené objekty (odpadové jamy, obydlia, hospodárske objekty?), v ktorých blízkosti sa nachádzali najmä včasnostredoveké – slovanské črepy (významné sú i pamiatky zo 14. – 15. storočia, doby laténskej a eneolitu). Tieto patrili prevažne typickým hrncom so stopami točenia na kruhu. Podľa výzdoby zväzkov rytých vlnoviek, rovných línií a na základe celkového spracovania ich prisudzujeme nádobám tzv. podunajského typu, produkovanému našimi predkami od pol. 7. až po koniec 8. stor. Okrem keramických náleзов sme na lokalite objavili dve masívne olovené koráliky z náhrdelníkov, ktoré tu ľudia zrejme strátili (pozri obrázok). Analogické exempláre poznáme z prostredia tzv. slovansko-avarských pohrebísk. Výnimočným nálezom je i časť kamennej odlievacej formy (na výrobu krúžkov) dokladajúcej miestne kovolejárstvo. Najbližšie paralely k nej nachádzame až na území Poľska a Ukrajiny.

Znalosti o najstaršom stredovekom osídlení Pezinka sa doposiaľ viazali k listine z roku 1208, ktorou Ondrej II daroval zem Bozin (Bozen) nitrianskemu županovi Tomášovi. Objavené slovanské pamiatky sú významné najmä tým, že posúvajú naše poznatky o celé stáročia hlbšie do minulosti – do včasného stredoveku. Predpokladáme, že objavené nálezy nepochybne predstavujú jediný horizont včasnostredovekého osídlenia Pezinka. Absencia mladších slovanských pamiatok môže s indikovať posun osídlenia popri potoku (dnes je vedený pod terénom) k centrálnej oblasti Pezinka. Existenciu takéhoto osídlenia podporujú i názory slavistov, podľa ktorých je pôvodná forma názvu Pezinka – Bozin slovanského pôvodu, pričom sa vyslovila teória o jestvovaní slovanskej – slovenskej osady v centre mesta (pozri Dejiny Pezinka). Ďalším argumentom, podporujúcim náš predpoklad, je existencia mladších slovanských lokalít (od 9. storočia) v okolí, napr. v Modre, vo Svätom Jure a v Slovenskom Grobe. Sme presvedčení, že Pezinok nebol v tomto smere výnimkou.

Už dnes možno povedať, že sa objavená osada radí medzi najperspektívnejšie nálezy z 7. – 8. storočia na Slovensku. Malokarpatské múzeum preto plánuje začať jej archeologický výskum, ktorého cieľom bude odkryť štruktúru zástavby a získať archeologické artefakty.

Druhé včasnostredoveké sídlisko bolo objavené v juhozápadnom extraviláne. Pamiatky z neho sú zatiaľ skromné, no zdá sa, že patria do približne rovnakého časového úseku ako artefakty z vyššie spomínanej osady. V každom prípade sa tu potvrdila existencia slovan-

ského osídlenia bezprostredne súvisiaceho s územím niekdajšej obce Grinava, ktorá je dnes súčasťou Pezinka. Bližšie poznatky očakávame od opätovného prieskumu.

Otázkou budúcnosti ostáva,

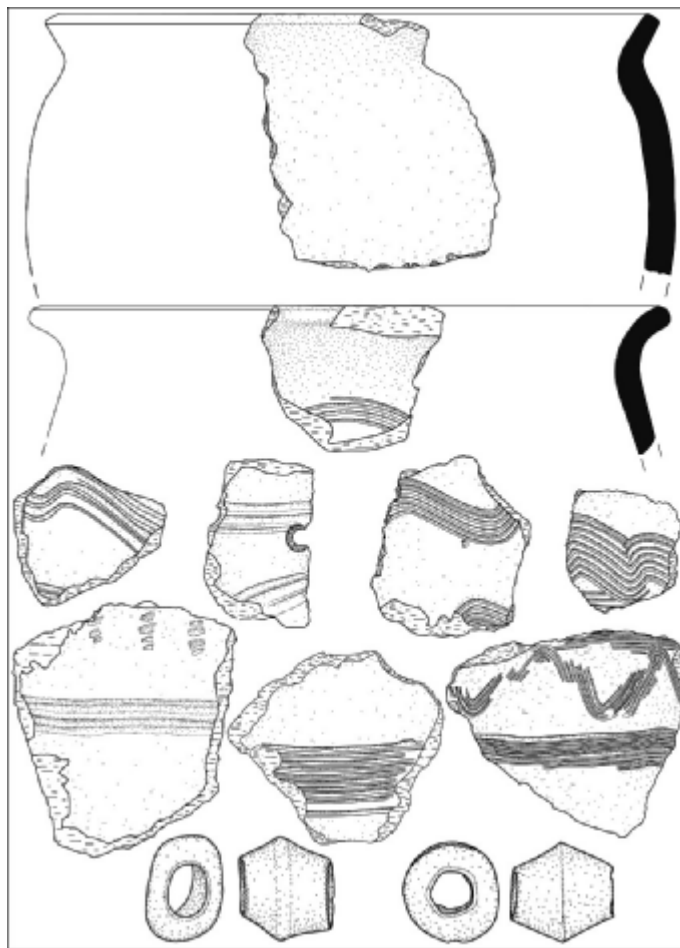
kráľovstva) v poslednej tretine 5. storočia z územia Poľska a Ukrajiny. Pri svojom postupe narazili na zlomky germánskeho osídlenia. Výnimkou bola istý čas oblasť Záhoria osídlená kmeňom Longobardov, ovládajúcich i územie bývalej

bardov) zasiahli Avari, bojovník kočovníci zo strednej Ázie, ktorí zaujali krajinu porazených Gepidov v Potisi. V r. 568 odchádzajú z Panónie Longobardi, čím sa Avarom uvoľnil ďalší priestor. Na zbratých územiach vytvorili tzv. Avarský kaganát (ríša). Tým sa stali bezprostrednými susedmi i slovenských Slovanov, ktorých ohrozovali, zbavovali nezávislosti. Reakciou na nepriateľný útlak bolo rozsiahle povstanie, ktoré vyvrcholilo r. 623 vytvorením zväzu slovanských kmeňov, na čele s franským kupcom Samom. Podľa Fredegarovej kroniky vojská Samovej ríše nad Avarmi vždy zvíťazili. Navyše na západe úspešne bojovali s mocnejšou franskou ríšou. Po Samovej smrti (r. 658) sa ríša rozpadá na menšie celky. Situáciu využil kaganát, ktorý zabil južnú časť nášho územia. Archeologicky situáciu sledujeme objavením sa tzv. slovansko-avarských kostrových pohrebísk, vyskytujúcich sa po líniu Bratislava – Senec – Cífer – Nitra – Levice... Košice, dokladajúcich však už relatívne pokojné spoluzitie (symbiózu) oboch etníc. V 8. storočí však Slovania opätovne silnejú, dôkazom sú obranné pevnosti budované severne od hranice kaganátu. Ten oproti tomu mocensky upadá. Situáciu využil franský kráľ Karol Veľký, ktorý v závere 8. storočia zničujúcimi údermi dávnych nepriateľov pokoril. Následné útoky oveľa početnejších Slovanov (vrátane našich predkov) nedali zdecimovaným, vojnami oslabeným Avarom, žiadnu šancu na obnovu ríše.

Po zlikvidovaní avarskej moci zažívala slovanská spoločnosť na strednom Dunaji obrodenie, ktoré sledujeme v rozmachu Moravského a Nitrianskeho kniežatstva. Oba útvary sa neskôr stali jadrom Veľkej Moravy, no to už je iná kapitola našich dejín.

Mgr. Július Vavák
Malokarpatské múzeum

Objav slovanského osídlenia v Pezinku

Fragmenty keramiky a koráliky.

okrem spomenutých akcií, overenie existencie mladšieho slovanského osídlenia v centrálnej časti Pezinka, prípadne objavenie ďalších sídlisk na území mesta. V neposlednom rade je otvorenou otázkou i nájdenie pohrebiska/pohrebísk patriacich osadám.

Historické pozadie

Objavené osady predstavujú podľa najnovších poznatkov najstaršie stredoveké osídlenie Pezinka a širokého okolia. Ako sme uviedli, nájdené pamiatky ich rámcovo datujú od pol. 7. do záveru 8. storočia. V rámci Slovenska však nejde o najčasnější pamiatky našich predkov. Vychádzajúc z interpretácie písomných a archeologických prameňov dnes vieme, že prví Slovania prichádzajú na naše územie (vyprázdnené po zániku germánskeho Svébskeho

rímskej provincie Panónia. Slovania sa pri osídľovaní sústreďovali na nížinaté oblasti pozdĺž vodných tokov, pri ktorých zakladali osady tvorené typickými obydliami – polozemnicami. Osídlené miesta boli najvhodnejšie pre rozvoj poľnohospodárstva, popri ňom sa však venovali i chovu dobytky a remeselnéj výrobe. Naši predkovia však rozhodne neboli len mierumilovní poľnohospodári či remeselníci, disponovali i značnou vojenskou silou, čo najlepšie dokumentujú napr. výpravy na územia Byzantskej ríše. Svojich mŕtvych spočiatku spaľovali a zvyšky ukládali väčšinou do urien z keramických nádob.

V roku 567 južne od nášho územia vyvrcholili mocenské spory germánskych Longobardov a Gepidov, do ktorých (na podnet Longo-

KULTÚRNE CENTRUM Holubyho 42, Pezinok

vypisuje
výberové konanie na prenájom nebytových priestorov v Dome kultúry. Ide o priestory:
Kancelária s rozmerom 25 m² na prízemí DK, možnosť prenájmu od 15. 8. 2005
Kancelária s rozmerom 21 m² na I. poschodí DK, možnosť prenájmu od 15. 8. 2005
Prihlášky do výberového konania doručte poštou na adresu: Kultúrne centrum, Holubyho 42, 902 01 Pezinok alebo osobne na sekretariát KC do 15. 8. 2005.

Ing. Ingrid Noskovičová
riaditeľka KC